

लोकतन्त्र र राजतन्त्र

लेखक प्रकाश पौड्याल

केही दिन अगाडी प्रकाशीत देवेन्द्र राज पाण्डे ब्दारा लिखित लोकतन्त्र र राजतन्त्रको भेद र केही साता अगाडी कान्तीपुरमै प्रकाशीत राजदुत जेम्स मोरिआर्टीका लेख पड्दा यसबारे केहि शब्द लेख्न मन लाग्यो । नेपालको दिन प्रती दिन बिग्रदै गहिरहेको राजनीतिक, सामाजिक, आर्थिक र विषेश गरी मानव अधिकार सम्बन्धी अवस्था प्रती चिन्तीत हुनु कुनै पनि राष्ट्रकालागी अत्यन्त मनासिब पक्ष हो । हाम्रै देशले पनि आन्तरिक गृह युद्धमा फसेका अनेकन राष्ट्रकालागी चाहे शैनीक पठाएर होस वा चाहे कुटनीतिक तवरले होस प्रत्यक्ष अप्रत्यक्ष सहयोग गर्दै आएको छ ।

यस सन्दर्भमा, नेपालमा शान्ती स्थापना प्रति छिमेकी राष्ट्र भारत र चीन लगायत अमेरीकी र युरोपेली संघहरुले देखाएको चासो ज्यादै महत्वपूर्ण छ । नेपालकालागी अमेरीकी राजदुतद्वारा समय समयमा व्यक्त गरिने बिचार र हालै अमेरीकी राष्ट्रपती जर्ज बूसको चासोलाई सकारात्मक लिनु हाम्रोलागी आवस्यक छ । अमेरीका आर्थिक, राजनीतिक, सामाजिक र भौतिक दृष्टिकोणले मात्र हैन मनोवैज्ञानिक र

मानसिक पक्षमा पनि अत्यन्त विकसित राष्ट्र हो भन्नेकुरा यंहा बड्दै गएको नेपालीहरुको सख्याले दिन प्रती दिन देख्दै र भोग्दै आएको छ । राजदुत जेम्स मोरिआर्टीको लेखनै हेर्नेहो भनेपनि एउटा सामान्य नेपालीको लागी उनिहरुको खुल्ला र प्रेरणादायी बिचार बुझ्न गाह्रो नपर्ला ।

आफु जुन अबस्थामा भएपनि अरुलाई प्रेरणा गर्नु, अरुको प्रयासमा हौसला थप्नु, कम तर जिम्मेवार भएर बोल्नु, पूर्व अध्यन गरेर बोल्नु, अरुलाई विस्वास गर्नु, हरेक पक्षमा सकारात्मक र आशावादी बिचार राख्नु अमेरीकीहरुको सबैभन्दा ठूलो मनोवैज्ञानिक र मानसिक विशेषता हो । आफुले नबुझेको वा नजानेको कुरामा विरोध नगर्नु यिनीहरुको अर्को ठूलो विशेषता हो जस्ले गर्दा ठूला ठूला विवाद पनि सामान्य छलफलबाटै समाधान हुने गर्दछ । कानुनि राज्य कस्तो हुन्छ, भन्ने कुरा त वर्षको कराडौं डलर राजश्व कर बुझाउने उधोगपति मार्था स्टेवार्टको जेल चलान र अरबौं डलरका सम्पतीवाल इनरोन कंपनिको अदालती तारेख बाटै स्पस्ट हुन्छ । न्याय हेर्नु पर्दा करोडपती माइकल ज्याक्शन केसलाई लिदां पर्याप्त हुन्छ ।

मानव अधिकारकै कुरा गर्दा यहा बस्ने नेपालीहरुलाई यिनीहरुले देखाउने ब्यबहार, विदेशमा आफ्नै शैनीकले गरेका दूर्यबहारको एखमूख विरोध र त्यस्मा सगलग्न शैनीकहरुलाई गरीने कडा कारबाही उल्लेखनीय छन् ।

हाम्रो देश नेपालमा भने एलसी कान्डका ठगहरु नेपाली कार्गोसको सरकार ढलेको महिना दिन नबित्दै एमाले सरकारमा जेलमुक्त भए । सामान्य अमेरीकी सरकारी कर्मचारीको तलब मासिक २ देखि ३ हजार डलरको हाराहारीमा छ भने राष्ट्रपतीको तलब भत्ता गरी मासिक ३० देखि ३३ हजार डलरको हुनआउंछ । अर्थात, राष्ट्रपतीले लिने तलब भत्ता सामान्य कर्मचारीको भन्दा १० वा ११ गुणाले मात्रै बडी हुन आउंछ । जबकी, नेपालीहरुको बाषिक आमदानी अमेरीकीहरुको दांजोमा २८ गुणाले कम छ । एउटा सामान्य नेपाली सरकारी कर्मचारीको तलब मासिक ३५००रुपैया छ भने राजा सम्बन्धी तलब भत्ता ५ करोडरुपैया भन्दा बडी हुनआउंछ जुन एउटा सामान्य नेपाली कर्मचारीको तलब भन्दा १४२८५ गुणाले बडी हुनआउंछ । (स्रोत : वर्ड फ्याक्ट बूक डट जी ओ भी, २००३, अमेरीका पर क्यापीटा इनकम ३७८००, राष्ट्रीय उत्पादन करिब ११ ट्रिलियन डलर नेपाल पर

क्यापीटा इनकम १४२८५, राष्ट्रीय उत्पादन करिब ३८ बिलियन डलर)। अझ अमेरीकी राष्ट्रपतीले बिताउने दैनिक १२ देखि १६ घन्टाको कार्यालय समय र नेपाली उच्च पदस्त नेताहरुको समय तुलना गर्न बाकीनै रहला ।

लेखक देवेन्द्र राज पाण्डे द्वारा ब्यक्त लोकतन्त्र र राजतन्त्र सम्बन्धी सबै विचार राम्रा छन् तर अमेरीकाको चुनावमा हुने खर्चले प्रचार प्रसारमा मद्यत गरे पनि यो देशमा पैसाले भोट किन्न सकिन्छ भन्ने वा यस्ले असमानता ल्यायो भन्ने आसय सत्य होईन । आमा बाबु राष्ट्रपती वा प्रधानमन्त्री भए भने छोरा छोरीले राजनितिनै गर्न नहुने, राष्ट्रपती वा प्रधानमन्त्री बन्नै नहुने, ठेक्का पट्टा पाउनै नहुने, ठुलो पदमा पुग्नै नहुने, उद्योग ब्यबसाय गर्ने नहुने जस्ता बिचार राम्रो हुनसक्दैन । छोरा छोरीको भविस्य आमाबाबु र परिवारको आचरण सम्बन्धीत हुने गर्दछ । आमाबाबु राजनीतीमा संलग्न छन् भने छोरा छोरी पनि राजनीतीमा संलग्न हुनुमा कुनै आश्चर्य हुनु पर्दैन । तर मेरो बिचारमा महत्वपूर्ण कुरा केहो भने तृतीय बस अमेरिकी राष्ट्रपती बन्नसक्ने प्रकीया र पारस राजा बन्ने प्रकीयामा विशाल अन्तर छ । सायद यही कारण हुन सक्छ नेपालमा जवाफदेहीताको ब्यापक कमी छ, जस्ले

गर्दा निमूखा नेपालीहरु आर्थिक, राजनीतिक, सामाजिक र भौतिक दृष्टिकोणले मात्र हैन अबत न्यायीकरूपमा समेत जवाफदेही विहीनताको सिकार बनीरहेका छन् । भारतको गान्धी परिवार, अमेरीकाको बूस, र नेपालको कोईराला परिवार लाई हेरी कसैले लोकतन्त्र वा गणतन्त्रको खिल्ली उडाउंछ, भने त्यो पुर्वाग्रह हो । वर्तमान अबस्थामा आउन गान्धी परिवारको शोनीया, बूस परिवारको जर्ज र कोईराला परिवारको गिरिजाले धेरै मेहनत, ईमानदारीता, त्याग र तपस्या गरेका छन् जुन कुनै देशको राजकुमारको राजा बन्ने मेहनत र भाग्य संग दाज्ज मिल्दैन । जवाफदेहीविहिनताले अराजकता ल्याउंछ, त्यसको समाधान चुनावबाट मात्रै सम्भव छ । त्यसैले राष्ट्रअधक्ष्य वा राष्ट्रप्रमुख चुनावबाट चुनिनु आवश्यक छ, चाहे त्यसलाई गणतन्त्र भनौ वा लोकतन्त्र ।